

Народження

Народження

Наш народ має багато традицій, пов'язаних з народженням дитини. Впродовж віків породіллям допомагали баби-повитухи, які полегшували пологи і допомагали новонародженим. Пізніше вона стає ще й посередником між родиною і церквою: брала ім'я і молитву, домовлялася про день, коли мають відбутися хрестини.

На хрестинах бабі-повитуся відводилася почесна роль: вона здійснює ритуал, що зветься "квітка": всім присутнім дарує букетики з квітучих трав, калини й хлібного колосу. При цьому вона примовляє: "Даю вам

квітку, щоб добре жилося", "щоб наша дитина була велична, як квітка на хрестинах" і так далі. Ці букетики зберігалися і використовувалися для купання дитини та дорослих.

Новонароджена дитина

Зразу після народження дитину купали в дерев'яних ночвах, дно яких покривали полотном. У купіль з теплою водою додавали свяченої води, тричі хрестили. Перший раз купав той, хто приймав пологи. Після купання мастили свяченим перетопленим маслом, яке святили на Великдень, і повивали на постелі в полотняні пелюшки: тричі свяченою водою мастили по голівці. Щоб вберегти дитину від лихого ока, до моменту хрещення пелюшки сушили в хаті. Біля дверей клали «червлений машлик» (червону стрічку), щоб чужі люди знали, що в хаті є мале дитя. Бачачи такий знак, сусіди «гойкали» (гукали) коло хати, а всередину не йшли. Дітям, коли вони запитували, де взявся братик чи сестричка, говорили, що приніс бузько.

Хрещення дитини

В куми вибирали своїх товаришів, кого хто хотів. Коли запрошували в куми, то ніхто не відмовлявся. «Гріх ся одказувати от куми. Дитя до хреста треба привести, хто б не кликав».

Куми, йдучи в хату на хрестини, несли хліб, полотно (2-5 метрів). У церкві під час обряду кум платив гроші. Дитину в церкву несли по черзі. З храму з охрещеною дитиною нікуди не заходили, щоб не була «поселужницею» — це значить, що роботи вдома не робитиме, а бігатиме по селу. Заходячи з охрещеною дитиною в хату, куми кланялися татові, говорячи: «Від Вас брали народжене — Вам віддаємо хрещене». Потім клали дитя на стіл і приказували: «Аби таке було, як цей стіл, аби його так любили неньо, мама, люди, як стіл в

хижі люблять». Інколи брали дитину на руки і притуляли тричі голівкою до хліба, який лежав на столі, примовляючи: «Аби таке чесне та добре було, як хліб».

Притуляли тричі до «печі, де був живий вогонь», примовляючи, щоб здорове було, як вогонь. Якщо це була дівчинка, то приказували, «аби так трималася хати, як кицька в холод тримається печі». Або ще клали новеньке красне (гарне) платтячко і приказували, щоб так хату тримала красно, як це платтячко. Хлопчика інколи несли до худоби, приказуючи, щоб знав газдувати.

Коли приносили дитину з церкви після хрестин у ту хату, де до цього помирали діти, то передавали матері до хати дитя через вікно, щоб жило. А бувало, коли помирали діти, то змінювали хрещену матір. Ще хрещену матір брали нову тоді, коли попередня вагітна була. Це в тих регіонах України, де одну пару хрещених батьків брали для всіх дітей.

Запрошували на хрестини сусідів, кумів з «жонами». Якщо хрестини святкували в піст, то відповідно готували і пісну страву з грибів, риби. Бувало і так, що в піст не гостили, робили невеличке застілля без музики, а гостили після посту. Збираючись за столом на трапезу, всі проказували молитви: «Отче наш», «Богородицю», «Вірую». Породілля не буває в цей час з гостями, вона — у другій кімнаті з дитям або в цій же кімнаті, лише постіль закрита писаною плахтою.

Вводи

Вводи — це обряд, коли жінка після пологів перший раз входить до храму. Вводилася вона в храм через певний проміжок часу. «Інколи тоді, коли хрестили дитину, інколи нараз вводили, в тиждень, інколи після схрещення дитини, інколи після шести тижнів ішла ввестися». Поки не ввелася в храм, жінці було «гріх ходити поза двір, по царині, навіть по воду на своєму подвір'ю». Вона могла бути лише в хаті, бо її в цей час не оберігав Святий Дух, адже вона при родах пролила кров. У літературі знаходимо запис 1854 року, зроблений В. Маркевичем у Борзенському повіті. Він пише: «Породілля після народження дитини і коли її викупають, дарує дари бабці, мамі, свекрусі. Підносячи їх, вона стає перед ними на коліна, кланяється до землі, при цім говорить: «Простіть мене, грішну, що я кров проливала». Їй відповідали: «Бог тебе простить, і ми прощаємо».

Вводив жінку в храм священник. «Він мав вийти з церкви на поріг з книгою, хрестом, — розповідала дев'яносторічна М. Попович з с. Лалове, — жінка з дитям стає на коліна, він читає над ними молитви, потім вона цілує хрест, підіймається, перехреститься, береться за ризи священника і вводиться ним у храм. Вона тримаючись ризи, доходить до Царських Врат, там стає на коліна. А дитя вносить у храм священник. Священник молиться при тому, щоб Господь Бог наш Ісус Христос з ласки приєднав принесене дитя до Святої Церкви і подав свою милість і щоб дитина виросла побожною, розумною і здоровою. Так дитина, хоч яка маленька, вже стає членом Святої Церкви Христової. З цього часу дитину і маму захищає Святий Дух.

Догляд за дитиною

Годувати дитину починали з правої груді: «буде правак». До року оберігали волосся на голівці, а вперше стригли у рік, замотували у хустинку і зберігали в скрині. Інколи, коли дитя впісювалося, то тим волоссям обкурювали постіль. Коли вже велике було волосся, то частину могли закопати під фруктове дерево — вірили, що солодші плоди будуть.

Купали дитину двічі — рано і ввечері до заходу сонця або один раз лише під вечір у дерев'яних ночвах, зроблених з верби або тополі. Купіль була теплою, на дно ночов і під голівку підкладали пелюшки. Перед тим як класти дитя в купіль, її завжди тричі перехрестять. «Щоби дитячко було здорове, — розповідала О.Яворська з с.Обава. — після купелі кожен раз бувало поплює мати тричі, щоб було здорове і спокійне».

Спокій дитини старалися оберігати різними способами. Вечірню воду ніколи після заходу сонця не виносили з хати, а залишали до ранку в хаті: «Сон піде геть, як воду вилляти». Пелюшки вночі не залишали надворі, бо дитя буде неспокійне, стратить сон. Коли воду з-під купелі виливали, то інколи «вгору ляляли, щоб дитя йшло ввись — росло».

На більшій відстані дитину носили в гайтці з «писаної плахти» (гайтка має вигляд рушника, оздобленого тканим або вишиваним орнаментом). Завивали дитя в гайтку так, що один кінець гайтки обмотували навколо подушечки з дитиною, а другий кінець жінка перекидала собі через ліве плече і обмотувала його навколо загорнутої дитини. Таким чином у матері була завжди одна рука вільна.

У колисці завжди була свячена вода в невеликій пляшечці, свячений часник, невелика освячена вербова гілочка. Казали: «Біси полуденні і полуночні можуть напасти, коли немає свяченого поблизу». Іграшок у дітей майже не було. Часом старші меншим ляльку з ряндя (ганчір'я) зроблять. На ярмарку купували цоркало, деркачі, клепачики дерев'яні, «пишалки» з глини, плетені з ша-шу (очерету) кошарчики, з вільхи — козуби: «То ся не скажить в дитячих руках». Думкою-молитвою, яка несе любов, кожен сповивав свою дитину і цим найсильніше захищав від зла.

